

КОНСУЛЬТАЦІЯ

Непорозуміння між людьми трапляються постійно. Коли дорослі не можуть налагодити контакт між собою, вони хоча б спілкуються однією «мовою» — на певному психологічному рівні. Однак непорозуміння між дитиною і дорослим відбувається за іншими правилами. Навіть досвідчені педагоги та уважні батьки інколи не можуть знайти вихід із такої ситуації. У цьому разі налагодити контакт дадуть змогу притчі, оскільки їх метафорична основа проводить аналогії із життям

Тетяна ГУРЛЄВА,
науковий співробітник
лабораторії консультативної
психології та психотерапії
Інституту психології
імені Г. С. Костюка
НАПН України

Ключові слова:
консультативна бесіда;
консультування клієнтів;
метафорична суть притчі;
порозуміння дорослого з дитиною

Використовуємо притчу на шляху до порозуміння з дитиною

Практичний психолог дошкільного навчального закладу не лише надає психологічну допомогу дітям, а й консультує дорослих — батьків та педагогів. Зазвичай тата й мами дошкільників не хочуть чи психологічно не готові обговорювати з ними свої проблеми. І подібних ситуацій — більшість.

Основні запити батьків та педагогів до практичного психолога

Запити батьків до практичного психолога дошкільного навчального закладу умовно можна **об'єднати у такі групи:**

- проблеми дитини та їх розв'язання;
- проблеми у взаєминах із дітьми;
- взаємини дітей з однолітками;
- взаємини батьків чи дітей із педагогами.

Основні проблеми, із якими педагоги звертаються до практичного психолога, такі:

- робота з групою;
- робота зі складними, вередливими чи неслухняними дітьми;
- міжстатеві взаємини у групі;
- взаємини із батьками дітей;
- особисті проблеми — сімейні, взаємини з певними дітьми чи колегами.

Психотерапевтичний потенціал притчі

Особливість притчі полягає в тому, що істина в ній ніколи не лежить на поверхні, а відкривається кожній людині та відповідає рівню індивідуального розвитку її особистості. Сенс притчі людина розуміє не лише розумом, а й почуттями, усім своїм єством. Адже цей невеликий за обсягом алегоричний, а також символічний і метафоричний твір пропонує **замислитися над смислом життя.**

Якщо стильові особливості притчі привертають увагу слухача до її морально-етичного змісту, то образна система спонукає замислитися над смыслом особистісного існування, духовними цінностями та вічними істинами, такими як любов, добро, справедливість, вірність тощо. **Головна ідея притчі** може бути чітко сформульована або завуальована, тобто слухач має досягнути її з підтексту. Інколи у творі є лише натяк на головну ідею, яку слухач має визначити самостійно.

У притчі «Про ведмедя» йдеться про подолання людиною стереотипів, про розширення її уявлень про свої можливості. Ведмедя певний час тримали в невеликій клітці, де він міг пересуватися лише на три кроки вперед і на три — назад. Коли його випустили у великий вольєр, ведмідь продовжував ходити тим самим маршрутом.

Тож притча спонукає до перегляду і переоцінювання своїх переконань, роздумів про вихід за межі певних уявлень, звільнення свідомості від світоглядних «шор» тощо.

Метафорична форма спілкування практичного психолога з клієнтом **особливо актуальна в умовах** зростання кількості стресогенних чинників у сучасному суспільстві. На думку українського психолога Надії Каліни, такий вид роботи проводять із метою розширення свідомості клієнта, тобто підвищення його активності завдяки більш широкому, різносторонньому баченню проблемної ситуації.

Під час інтерпретації притчі в межах консультації практичний психолог за допомогою кількох спрямовуючих запитань може **досягнути психотерапевтичної мети**: розширити розуміння клієнтом його проблеми і способів її подолання. Оскільки притча апелює до активної позиції людини як творця свого життя, то вона містить у собі **активізуючий потенціал внутрішніх ресурсів особистості**.

Використання притчі в консультативній роботі з дорослими

Притча, казка — це твори, що дають змогу дорослому **по-новому поглянути на проблему**. Завдяки такій історії життєва ситуація постає ніби під іншим кутом, у нових умовах, зазнає переоцінювання тощо.

Притча чи будь-який твір метафоричного, символічного або алегоричного змісту дає можливість як батькам, так і педагогам зрозуміти свої вади та помилки у взаєминах із дітьми і дорослими. Окрім того, розмірковування і висловлювання практичного психолога під час консультативної бесіди допомагають клієнту самостійно окреслити шляхи розв'язання проблемної ситуації.

Духовність — це порив
душі людини до вищого,
ідеального, позаземного.

Мирослав Савчин

Іноді критична ситуація існує лише в уяві людини, тому спілкування з практичним психологом дає змогу це виявити. Натомість клієнт має можливість змінити ставлення до самого себе, оточення, а також визначити шляхи самореалізації.

Консультативна бесіда з використанням будь-якого метафоричного твору, зокрема притчі (див. Додаток), може бути доволі тривалою, оскільки передбачає визначення і розв'язання світоглядних проблем, особистісних цінностей і смислів клієнта, перегляду та перебудови ним взаємин з іншими людьми тощо.

Окрім того, часто **інтерпретація притчі може дати можливість** клієнту:

- розв'язати конкретну проблему чи конфліктну ситуацію, змінити свою роль у ній;
- отримати орієнтири для самовдосконалення.

Під час інтерпретування притчі має значення відповідний настрій клієнта, бажання, наявність у нього інтересу до такої форми взаємодії. Однак **вирішальну роль відіграє** його готовність до розв'язання своєї проблеми, сприймання думок і рекомендацій практичного психолога. Розмірковування «на рівних» дасть змогу учасникам консультування визначити причини й передумови конфліктної ситуації, спрогнозувати можливий розвиток подій, окреслити конструктивні шляхи виходу з некомфортного становища.

Фахівець має **добирати відповідну притчу до кожного конкретного випадку**, щоб підвищити рівень ефективності консультування конкретного клієнта. Бесіда практичного психолога з клієнтом щодо розв'язання певної ситуації може бути нетривалою, однак ефективною. Натомість, якщо фахівець передбачає значні особистісні зміни або складні перебудови взаємин, він може запропонувати клієнту пройти курс консультування.

Додаток

Приклади роботи із притчею під час психологічного консультування

Ситуація 1

Молода вихователька недавно розпочала свою професійну діяльність і вже має значні здобутки. Однак її турбують проблемні ситуації, які іноді трапляються під час її роботи. До практичного психолога вона звернулася з такими запитаннями: «Що робити, як реагувати, коли дитина мене не слухає, не хоче виконувати те, про що я її прошу? Одного разу хлопчик вийшов із кімнати під час денного сну, адже я йому сказала: «Не будеш спати — вижену в коридор!», хоча насправді я й не думала цього робити. Але так вийшло... Може, я щось не так роблю?». Фахівець заспокоїв клієнтку, дав їй можливість «перевести подих», а потім запропонував послухати коротку притчу.

Притча «Нічого, що було б неправдою»

На сходах будівлі сидів сліпий чоловік із капелюхом біля ніг та табличкою з написом: «Я сліпий. Будь ласка, допоможіть».

Одна людина проходила повз і зупинилася. Вона побачила кілька монет у капелюсі інваліда. Перехожий укинув сліпому трохи дрібних грошей та без його дозволу узяв табличку, перевернув її і зробив новий напис, після чого пішов далі.

Наприкінці дня перехожий повернувся і побачив, що капелюх сліпого наповнений монетами. Інвалід упізнав кроки благодійника і запитав, чи це не він часом зробив напис на його табличці. Коли перехожий відповів ствердно, сліпий захотів

довідатися, що саме той написав. Перехожий відповів:

— Нічого, що було б неправдою. Я просто написав по-іншому.

Після цього усміхнувся і пішов. Новий напис на табличці був такий: «Зараз весна, але я не можу її побачити».

Аналіз:

Практичний психолог (П): Що Ви можете сказати про цю історію? Чи сподобалася вона Вам?

Клієнт (К): Цікава. Коротенька повчальна притча.

П: У чому її смисл, на Вашу думку?

К: Певно, смисл у написі на табличці сліпого чоловіка. Коли просто написано: «Я сліпий. Будь ласка, допоможіть», — це одне, а новий напис діє якось інакше...

П: Як саме?

К (намагається розгорнути свою думку, емоційно): Якось переймаєшся бідой цього чоловіка. Адже він — незрячий, тому не може побачити весну: зелену траву, яскраві квіти, блакитне небо і золоте сонце.

П: Чи можна сказати, що Ви співчуваєте такій людині і тому особливо хочете їй допомогти..?

К (підхоплює): Хоч якусь радість отримати, хоча б не залишити її голодною і холодною.

П: Тобто співпереживання сприяє тому, щоб зробити те, про що людина просить? У такій ситуації неможливо залишатися осторонь, так?

К: Думаю, що так. Якщо людина довіряє тобі свої почуття, то не можна не відгукнутися. І ще, якби я проходила повз цього сліпого чоловіка і прочитала такий напис, то, певно, подумала б, що милостиню просить творча людина, яка вміє відчувати красу, імовірно, колись була зрячою. Однак зараз лише із сумом пригадує це... Звісно, будь-яку людину, яка просить милостиню, шкода, але з такою табличкою перехожі сприймають інваліда інакше, такий напис торкається струн душі.

П: Викликає не жаль, а що?

К: Співпереживання, повагу....

П: А що могло бути написано на табличці, що викликало б лише жалість до жебрака?

К: Наприклад, «Я такий нещасний, допоможіть мені. У мене нікого немає...».

П: І цей напис не зачепив би Вас?

К: Може, я і звернула б увагу. Можливо, навіть

дала б гроші, але тому, хто більше не бачить весну, допомогла би більш охоче.

П: Отже, яким має бути прохання, щоб його почули?

К: Прохання має торкатися струн душі.. Але не так, щоб відчувати жалюгідність і неміч прохача.

П: А хіба людина сама не є цінністю, яку варто поважати та оберігати?

К (щиро визнає): Не знаю, що Вам на це відповісти. У мене виникають суперечливі почуття. Мабуть, треба ще над собою працювати, щоб щиро любити кожного...

П: ...бачити в ньому Людину, яка того варта. А от щодо звертання до людей. Чому другий напис так Вас уразив?

К: О, я щойно зрозуміла: автор другого напису поважає в мені людину, яка цінує прекрасне, здатна розуміти себе та інших! Він звертається до мого інтелекту, розуму, а також до моїх почуттів та емоцій, а не лише намагається викликати жалість, щоб досягнути своєї мети.

П: Я цілком підтримую Вашу думку. Співчуття і повага — справді важливі. Адже той, хто співчуває, поважає почуття іншого... А зараз спробуймо повернутися до Вашої проблеми. Пригадайте, як саме Ви звернулися до хлопчика, який вибіг у коридор під час денного сну?

К (замислюється, намагається пригадати свої слова): «Артеме, негайно ляж і засинай!». Потім іще раз це повторила і (тихим голосом) налякала, що вижену в коридор...

П: На Вашу думку, як можна було б по-іншому звернутися до дитини? Що Артем хотів би від Вас почути?

К: Добре, я зрозуміла... Скажімо, «Артеме, хлопчику, лягай у ліжечко і спи! Усі діти вже сплять, а ти все не вгамуєшся».

П: А як ще можна було б сказати, щоб хлопчика пройняло? Які слова Вас уразили б, якби Ви були дитиною в дитячому садку під час денного відпочинку?

К: «Артемчику, лягай спати. Треба відпочити. Та й іншим дітям ти заважаєш, поведься тихіше...».

П: Так. Промовляючи ці слова, Ви намагаєтесь...

К: Викликати у хлопчика співчуття, розуміння.

П: Так, із цим я згодна, але як ще можна сказати, аби він відчув приязнь, щирі турботи про нього, щоб він Вам повірив?

К: «Мені дуже хочеться, щоб ти ліг спати і добре відпочив. Якщо не можеш заснути, то полежи

“ Аналіз внутрішнього світу має поставити на чільне місце переживання, яке є центральним компонентом того, що ми називаємо внутрішнім досвідом особистості.

Сергій Максименко

тихо, щоб нікому не заважати, адже хтось із твоїх друзів хоче відпочити...».

П (*ствердно киває*): Це справді щиро! Я також вважаю, що така форма звертання викличе в дитини бажання виконати Ваше прохання. Російський психолог Юлія Гіппенрейтер радить дорослим озвучувати свої почуття, проявляти їх перед дитиною, бути з нею чесними і відвертими. У такому разі дитина дослухається до слів дорослого і виконає його прохання.

К (*продовжує розмірковувати*): Тобто важливо не наказувати дитині та не випрошувати у неї щось, а лише нагадати їй про певні правила і те, що Ви — людина, яку слід поважати.

П: І дитина так само є людиною, яка гідна поваги і турботливого ставлення.

К: А я одразу залякала Артема: «вижену»... Справді, я поводитися не зовсім правильно. Треба переглянути своє ставлення до хлопчика.

П: І певно, до всіх інших дітей також. Адже такі випадки трапляються то з тим, то з тим.

К: Справді, варто переглянути своє ставлення до кожної дитини.

П: І до себе самої — дорослого, вихователя.

К: Так. Повертаюся до своїх діточок!

П: Усього найкращого!

Ситуація 2

Молода вихователька звернулася до практичного психолога дошкільного навчального закладу, оскільки її непокоїла поведінка Дмитрика. Він завжди був сам на дитячому майданчику і в групі, не брав участі в іграх дітей, тримався від них осторонь і думав про щось своє. Діти над ним насміхалися та хизувалися своїми іграшками, мовляв: «У тебе такого немає!», «Ти нічого не вмієш робити, тому з тобою нецікаво...» тощо. На таке Дмитрик зазвичай відповідав: «А мені із собою цікаво!». На заняттях у групі хлопчик старанно все виконував, був допечним і кмітливим. Тож вихователька турбувалася: «Що мені робити, аби він був, як усі діти? Щоб йому було весело з іншими? Адже дитина самотня...».

Практичний психолог дібрала притчу, у якій максимально точно відтворено описану вихователькою ситуацію. Мета інтерпретування цієї притчі — дати клієнту можливість поглянути на ситуацію з позиції хлопчика, щоб окреслити можливі шляхи і способи його залучення до спільних ігор, викликати у дітей групи інтерес і повагу до особливостей кожного з них, зокрема і Дмитрика. Інтерпретування притчі сприятиме розширенню розуміння клієнтом взаємин між дітьми у групі та визначенню перспектив розвитку кожної дитини як

неповторної індивідуальності, а також удосконаленню педагогічних здібностей виховательки.

Спочатку практичний психолог поставила виховательці кілька запитань на кшталт: «Чи викликає у Вас тривожність стан Дмитрика?», «Чи Ви обговорювали проблему з батьками хлопчика? Як вони ставляться до його усамітнення, ігор на одинці із собою?», «Які висновки зробив педіатр, якщо батьки зверталися до нього по консультацію?», «Чи Ви пробували організувати в групі якісь нові дитячі ігри? Як заохочували до них Дмитрика?». Із відповідей клієнта фахівець зрозуміла, що виховательку турбує поведінка дитини лише тому, що вона «не така, як у всіх». Батьки хлопчика спокійно ставляться до запитань виховательки і вважають поведінку сина цілком адекватною: «Дитина вміє сама себе розважити. Це не означає, що вона — нездорова». Також вихователька намагалася урізноманітнювати заняття, проводити нові ігри, але вони не виходили за усталені межі: малювання, розповіді казок та історій, рухові ігри тощо. Під час таких занять Дмитрик у певний момент відходив від дітей і починав робити щось своє. Таке усамітнення викликало в більшості групи насмішки, роздратування, що лише віддаляло дітей.

За згодою клієнта практичний психолог прочитала авторську притчу «Радощі».

Притча «Радощі» (за Любов'ю Воронковою)

Дітлахи сиділи на лаві та розмовляли.

— У мене радість, — сказала Оленка. — У мене нова стрічка, дивіться, яка блискуча!

Дівчинка показала свою косу із новою стрічкою.

— У мене теж радість, — сказала Таня. — Мені кольорові олівці купили. Цілу коробку!

— Подумаєш, радощі! — сказав Петрик. — У мене ось вудка є. Скільки хочеш риби, стільки наловлю. А олівці що? Змалюєш і все.

Дмитрик також захотів похвалитися:

— А у мене синя сорочка! — сказав і розчепірів руки, щоб усі бачили, яка в нього красива сорочка.

Лише Ваня слухав і мовчав.

— А у Вані жодної, хоч би маленької, радості немає, — сказала Оленка, — Сидить і мовчить.

— Ні, є, — сказав Ваня. — Я квіти бачив.

Діти одразу почали розпитувати хлопчика:

— Які квіти? Де?

— У лісі бачив, на галявині, коли заблукав. Уже вечоріло, навкруги було темно, а квіти були білі та наче світилися.

Діти розсміялися:

— Хіба мало в лісі квітів! Теж радощі знайшов!

— А ще якось я взимку дахи бачив, — продовжив Ваня.

Дітлахи почали сміятися ще голосніше:

— А влітку ти дахів не бачив?

— Бачив. Однак узимку на дахах лежав сніг, і сонце світило: з одного боку дах був синій, а з іншого — рожевий. І весь блищав.

— Неначе ми сніг на дахах не бачили! — сказала Оленка. — А те, що він був синій і рожевий — це ти вигадав.

— Та він спеціально, — сказав Петрик. — Навмисне вигадує!

— Може, в тебе ще якісь радощі є? — запитала Таня хлопчика.

— Є, — відповів Ваня. — Іще я бачив срібних рибок.

— Де? — пожвавішав Дмитрик.

— Справжніх? Срібних? —

Петрик навіть підхопився. — У ставку чи в річці?

— У калюжі, — відповів Ваня.

Усі діти покотилися зі сміху, а Петрик пробурмотів:

— Так і знав. Він же все робить навмисно!

— Ні, не навмисно! — сказав Ваня. — Після дощу під яблунею була блакитна калюжа. У неї світило сонце. А ще був вітер, від якого вода тремтіла, а в ній срібні рибки плавали.

— От базікало! — сказала Оленка сміючись. — Жодних радощів у нього немає, тому і вигадує все.

Таня задумалася і сказала:

— А може, у Вані цих радощів більше, ніж у нас. Адже він їх може знайти де завгодно...

Аналіз:

Клієнт (*всміхається*): Яка наочна історія! Наче мої діти сидять і кепкують із Дмитрика. Усе саме так!

Практичний психолог (П): Які у Вас іще виникли асоціації, почуття, думки щодо притчі?

Клієнт (К): Мабуть, цей хлопчик — Ваня — мрійник. Він у всьому помічає щось особливе...

П: А хіба інші діти не помічають?

К: Думаю, що всі діти відкриті до нового, але цей хлопчик ніби живе у вигаданому світі.

П: Ви слушно зауважили — «відкриті до нового»! Як Ви вважаєте, цей хлопчик розвивається, чи його розвиток зупинився? Може, це вже в дитини ознаки захворювання?

К: Вважаю, що ні. Адже він радісно про все розповідає, замріяно. Рибки в нього срібні, дах блищить — усе яскраве.

П: Якою, на Вашу думку, є внутрішня картина світу хлопчика?

К: Сонячна, яскрава: там і вітерець, і квіти, і сонечко в калюжі...

П: Так, справді. Але в інших дітей також є уява, і вони мали б зрозуміти те, про що їм розповідав Ваня.

К: Так, вони розпитували його, отже, такі фантазії притаманні всім дітям.

П: Чому ж вони не вірили хлопчику?

К: Вважаю, що вірили, але не хотіли це показувати.

П: Чому?

К: Бо самі були, наче на «іншій хвилі». Можливо, навіть заздрили Вані, що він — особливий.

П: А що ж у ньому особливого?

К: Він може описувати явища не так, як усі, і радіє

через це. Імовірно, інших дітей дратує його особливість, незвичайність?

П: Можливо. Адже кожна дитина з притчі чимось вихваляється, а отже, прагне певної винятковості. Однак повернімося до історії з Дмитриком із Вашої групи. Як Ви вважаєте, може, він теж живе своєрідним власним життям і думає, що його не розуміють..?

К (*ствердно киває*):...тому і мовчить.

П: Так, мовчить і усамітнюється.

К: Може, варто його запитати, про що він думає?

П: Щоб він розказав усім дітям про те, що його цікавить? А що може допомогти Дмитрику розширити його можливості?

К: Може, фарби чи ребуси?

П: Імовірно, це також буде цікаво й для інших дітей, і вони перестануть сприймати хлопчика як особливого...

К: ...і не насміхатимуться, бо більше не заздритимуть його винятковості.

П: Як Ви вважаєте, що слід зробити, щоб спілкування з дітьми стало цікавим для Дмитрика, а також, щоб він охоче брав участь у спільних іграх?

К: Для дитини важливими є прийняття і любов. Можливо, саме в цьому полягає розв'язання проблеми? Коли Дмитрик відчує, що діти приймають його, тягнуться до нього, то й сам захоче долучитися до їхніх ігор?

П: Як досягти цього прийняття, зацікавленості? Спробуйте визначити конкретні кроки.

К: Спочатку розпитати хлопчика, що його цікавить...

П: ...і чи хоче він поділитися цим із оточенням.

“ Неслухняність — єдине, що дитина може протиставити неправильному ставленню до неї.

Юлія Гіппенрейтер

К: Так. Потім, попросити його щось розповісти дітям із того, що йому цікаво...

П: І як у цей час має поводитися вихователь?

К: Зацікавлено. Діти побачать, що розповідь Дмитрика заслуговує на увагу, оскільки вони зважають на поведінку дорослого.

П: Якою буде роль дітей?

К: Можна запитати їх про те, що їм було цікаво почути, що сподобалося у розповіді хлопчика.

П: Тобто зацікавити їх?

К: Так, і запропонувати дітям зробити щось із того, що до вподоби Дмитрику.

П: А якщо це лише фантазії, мрії?

К: Тоді пофантазувати разом!

П: Поділитися своїми радощами?

К: Так, щоб було весело всім!

П: Хороша ідея! Скажіть, чи допомогла Вам притча про радощі?

К: У мене таке відчуття, що я подивилася на своїх діток, на те, як вони поводяться, ніби згори. Відчула себе режисером, який може щось змінити на ліпше. Я сказала б, що Дмитрик — такий, як усі, лише особливий! Як і кожна дитина. І кожен має право на самовираження.

П: Ви прийшли на консультацію, що вже свідчить про розмірковування над ситуацією, прагнення її розв'язати. Що Ви можете сказати про роль вихователя, власну позицію і те, чого варто прагнути?

К: Насамперед не треба зупинятися чи опускаючи руки, а продовжувати пошук відповідей...

П: Тобто весь час невпинно самому...

К (продовжує думку): ...розвиватися, учитися — набувати нового досвіду.

П: Що ж, я Вас підтримую і вважаю, що у Вас все вийде. Бажаю успіху!

Ситуація 3

На дитячому майданчику п'ятирічні діти граються в пісочниці: Тетянка ліпить за допомогою пасочки торт, Артем копає ямки, а Богдан ліпить з вологого піску фортецю. «Що це? Що він ліпить?!», — дивуються діти, поглядаючи на витвір хлопчика. — «Він не вміє будувати: от мій тато на пляжі великий замок збудував! А сам я справжнього кота з піску зліпив!».

Щоб підтримати Богдана, вихователька покликала дітей до себе, обійняла їх та попросила уважно вислухати цікаву історію.

Притча про будівельників

Троє чоловіків переносили цеглу на будівництві.

— Що ти робиш? — запитали першого.

— Переношу цеглу.

— А що робиш ти? — запитали другого.

— Заробляю гроші.

— А що ти робиш? — запитали третього.

— Я буду чудовий замок!

Аналіз:

Вихователька (В): Погляньмо, діти, хто з нас тут «носить цеглу»?

Артем (А): Це я, я! Я накопав багато піску!

В: А хто «заробляє гроші»?

Тетянка (Т): Мабуть, я, бо я зліпила торт і продаватиму їх. От Оленка у мене купить, правда? (Оленка — подруга Тетянки, усміхаючись, ствердно киває.)

В: А хто з нас буде чудовий замок? (Діти мовчки поглядають на Богдана, який ліпить фортецю — не фортецю, замок — не замок, але дуже старається.)

Т (хихикає): Це Богдан. Але чому в нього виходить не гарний замок, а просто гори піску?

В: Богданчику, а як ти сам вважаєш? Це замок?

Богдан (Б): Може, і замок, але я ще не добудував. Іще треба багато часу. (Хлопчик ніяковіє, оскільки всі на нього звернули увагу і кепкують з його твору.)

В: Діти, нумо разом допоможемо Богданчику завершити будівництво його замку. Що для цього треба зробити? Тетянко, що ти порадила б?

Т: Я можу поділитися квіточкою, яку знайшла для свого тортика! (Дівчинка виймає зі свого відерця квітку і встромлює її у грудочку піску, яку зліпив Богдан.)

В (емоційно): Як гарно виходить! А хто ще може щось запропонувати?

А: Можна я добудую ось цю гірку, і вийде башта?!

В: Звісно! Богдане, ти не заперечуєш?

Б (усміхається): Ні, мені подобається! А ще можна парканчик зробити! (Хлопчик бере фольгу і робить із неї паркан. Діти поступово долучаються до творчої діяльності, формуючи з гори піску чудовий замок із деревами, кущами, лавочками і доріжками навколо нього.)

В (грайливо): То що, діти, Богданчик будував замок?!

Діти (хором): Так! Замок, чудовий, казковий замок!

Т: У якому живе принцеса!

А: А може, чарівник?

Б: Це всі збудували!

Юрко (який лише спостерігав за будівництвом): Богданчик, а у мене є книжка з гарними баштами і фортецями. Я покажу її тобі!

В: Молодці, дітки! Бачите, кожен з вас може самостійно робити щось гарне, а можна створювати красу разом.

практичний • дитячий психолог • садок

№03/2015

ВИДАЄТЬСЯ ЗА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ

Міністерства освіти і науки України
та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Уявні друзі
дитини

Педагогічні
стереотипи
у взаємодії
з дитиною

РОЗПОЧАТО
ПЕРЕДПЛАТУ
НА II ПІВРІЧЧЯ
2015 РОКУ!

НАУКОВО
ОБГРУНТОВАНО

Wolters Kluwer
МЦФЕР: Освіта

ТЕМА ЧИСЛА:
Гендерна соціалізація
дошкільників

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

БАЙЕР О. М. —

доцент кафедри дошкільної освіти Запорізького ОІППО, канд. психол. наук

ГУРКОВСЬКА Т. Л. —

головний редактор журналу «Практичний психолог: Дитячий садок»

ІЛЬЧЕНКО Л. І. —

керівник напрямку «МЦФЕР: Освіта» Видавничого дому МЦФЕР

ЛАДИВІР С. О. —

провідний науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук

ЛИСЕНКО Н. І. —

директор з контенту Видавничого дому МЦФЕР

МАКСИМЕНКО С. Д. —

директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, дійсний член НАПН України, д-р психол. наук, професор

ПІРОЖЕНКО Т. О. —

завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук

ПАЛІЙ А. А. —

доцент кафедри загальної та клінічної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, канд. психол. наук

ПАНОК В. Г. —

директор Українського НМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, д-р психол. наук

САВІНОВА Н. В. —

шеф-редактор методичних видань напрямку «МЦФЕР: Освіта» Видавничого дому МЦФЕР

САВЧЕНКО Ю. Ю. —

заступник директора з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Педагогічного інституту КУ імені Бориса Грінченка, канд. психол. наук

ЧЕПЕЛЄВА Н. В. —

заступник директора з наукової частини Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, дійсний член НАПН України, д-р психол. наук, професор

ЕКСПЕРТНА РАДА

ЗАДОРОВЖНА Н. М. —

практичний психолог ДНЗ № 626, Київ

КАРАБАЄВА І. І. —

старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук

КЕПКАНОВА О. І. —

завідувач НМЦ практичної психології і соціальної роботи ІППО КУ імені Бориса Грінченка, відмінник освіти України

Київ
«МЦФЕР-Україна»
2015

ЩОМІСЯЧНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЖУРНАЛ

практичний • дитячий ПСИХОЛОГ • САДОК

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

№ 3
БЕРЕЗЕНЬ
2015

Шановні колеги!

Ось і повернулася весна! Щороку ми зустрічаємо цю пору й не втомлюємося захоплюватися її чарівністю і силою, завдяки якій перетворюється весь світ... Тож нехай весна змінює життя і робить кожного з нас по-справжньому щасливим!

Вітаю вас, колеги, із прекрасним жіночим святом. Бажаю весняного радісного настрою і бадьорості, нехай душа завжди залишається молодою, як рання весна.

Адже, за висловом дитячого психолога Галини Бардієр, молодість є професійною вимогою до практичного психолога.

Березневе число журналу висвітлює одне з найскладніших питань виховання і розвитку дитини. Адже незалежно від віку дитини потреба обговорювати питання статей, статево-рольової поведінки, статевого виховання й розвитку приголомшує батьків. Однак зупинити статевий розвиток дитини неможливо, тож неможливо «сховати» її від статевого виховання, а отже, батьки мають бути компетентними у цьому питанні. Допомогти їм уникнути помилок щодо цього має практичний психолог дошкільного закладу.

Кожна дитина є унікальною, її розвиток відбувається за індивідуальною програмою в межах вікових закономірностей. Тож щоразу в журналі ми пропонуємо вам публікації, які висвітлюють індивідуальний шлях зростання дитини. Березневе число також містить статті, що допоможуть дорослим порозумітися з дитиною.

Звертаємо вашу увагу, що журнал «Практичний психолог: Дитячий садок» розповсюджується лише за передплатою. Тож не забудьте оформити передплату на другий квартал поточного року. Зробити це можна в будь-який зручний для вас спосіб. Передплачуючи видання через наш інтернет-магазин — www.shop.mcfr.com.ua, ви маєте змогу дізнатися про акції та подарунки Міжнародного центру фінансово-економічного розвитку.

Із повагою
головний редактор

Тетяна Гурковська

науково-методичне забезпечення

Людмила ТЕРЕЩЕНКО

4 Статеве виховання дитини — обов'язок її батьків

Упродовж останнього десятиліття погляди на статеве виховання дітей стали ще більш суперечливими. Дорослі погоджуються з необхідністю такого виховання, але кожний із них має власну думку щодо того, чого слід навчати, де і хто саме має цим займатися

психологічна діагностика

Тетяна ЯЦЕНКО

9 Досліджуємо рівень сформованості гендерних уявлень у дошкільників

На сучасному етапі розвитку суспільство намагається наголосити на індивідуальності кожної дитини, розвинути її здібності, звертає увагу на особливості. Важливою складовою особистості дитини є усвідомлення нею свого статевого образу Я як хлопчика чи дівчинки. Усвідомлення статевого образу Я відбувається впродовж дошкільного дитинства. Тож задля його адекватного формування важливо вивчати особливості гендерної соціалізації дитини старшого дошкільного віку

корекційна і розвивальна робота

Тетяна ЯЦЕНКО

14 Формування високого рівня гендерної соціалізації старших дошкільників

Під час виховання хлопчиків і дівчаток пріоритетним є не дотримання певних стандартів маскулінності та фемінності, а використання потенціалу партнерських взаємин між дітьми різних статей, розвиток у них людяності, щирості, взаєморозуміння

Інформаційний стенд

19 Рекомендації для батьків щодо гендерної соціалізації дітей старшого дошкільного віку

організаційно-методична робота

Вікторія БІЛОПОЛА

20 Психолого-педагогічний супровід дитини з агресивною поведінкою в дошкільному закладі

Усе частіше практичний психолог під час професійної діяльності отримує від батьків та педагогів запити щодо проявів агресивної поведінки дитини стосовно інших дітей та навіть дорослих. Кожна така ситуація має певні особливості. Для того щоб робота, спрямована на допомогу дошкільнику, була ефективною, варто впровадити дієву систему психолого-педагогічного супроводу дитини

консультація

Тетяна ГУРЛЄВА

29 Використовуємо притчу на шляху до порозуміння з дитиною

Непорозуміння між людьми трапляються постійно. Коли дорослі не можуть налагодити контакт між собою, вони хоча б спілкуються однією «мовою» — на певному психологічному рівні. Однак непорозуміння між дитиною і дорослим відбувається за іншими правилами. Налагодити контакт дадуть змогу притчі, оскільки їх метафорична основа проводить аналогії із життям

психологічна просвіта

Марина РОМАНЮК

36 Уявні друзі дитини: показник її розвитку чи тривожний сигнал

Часто дорослі дізнаються про уявних друзів дитини ненароком, коли вона починає розмовляти з кимось у порожній кімнаті, бере зайве печиво і сама ним не ласує або ж промовляється про свого уявного приятеля. Зазвичай така поведінка дитини викликає занепокоєння в її батьків. Однак чи справді невидимий друг є негативним явищем? Чи варто батькам турбуватися про психічний стан дитини, у якої з'явився уявний приятель? Якщо так, то де пролягає межа між фантазуванням і симптомами захворювання?

психопрофілактика

Тетяна ГУРКОВСЬКА

41 Педагогічні стереотипи у взаємодії з дитиною

Педагогічні стереотипи, розмову про які ми почали у минулому числі журналу, по-різному впливають на освітню систему, але здебільшого гальмують її гуманістичний розвиток. У цьому числі продовжимо розкривати роль стереотипів у взаємодії дорослих з дитиною

Юлія ГУЛЬКО

50 Комп'ютеризація дошкільників: шляхи порятунку

Комп'ютеризація змінила дитинство: навіть однорічні малюки вже вміють вмикати комп'ютери, ноутбуки, щоб подивитися мультфільми на YouTube. Однак батьків дедалі більше турбує запитання — як сформувати в дитини розуміння того, що комп'ютерні ігри впродовж дня можуть зашкодити розвитку її організму? Як дорослим переконати дитину дослухатися до їхніх порад та виконувати їхні прохання?

робоча ситуація

Юлія ГУЛЬКО

48 Ляльки-монстри — утілення зла?

Психологічний розвиток дитини залежить від того, в якій атмосфері та якому оточенні вона зростає, чим захоплюється, що їй подобається робити. Усе це накладає відбиток на її особистість, формує її майбутнє. Однак, якщо дитина свідомо тягнеться до речей, які, на думку батьків, мають зашкодити її розвитку, як уберегти її від негативного впливу?

у записник психолога

Олена МОРЕВА

52 Оплата праці практичного психолога за роботу на півставки у двох дошкільних закладах

Практичний психолог працює на півставки у двох дошкільних навчальних закладах. В одному з дошкільних навчальних закладів з-поміж п'яти груп — одна інклюзивна, для дітей із синдромом Дауна. Як правильно оплачувати працю практичного психолога, враховуючи його роботу в інклюзивній групі?

Статті практичних психологів системи освіти, опубліковані в поточному числі журналу, рецензували:

Людмила ТЕРЕЩЕНКО, старший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук, та Юрій САВЧЕНКО, заступник директора Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. психол. наук, доцент

